

Nr 79.

Av herr **Lindhagen**, om anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen samt Svenska föreningen för Nationernas förbund.

Det befinnes, att uti statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln uppförts ett anslag till Svenska föreningen för Nationernas förbund av 3,000 kronor för budgetåret 1923—1924. Detta sker nu för första gången, under det att anslaget till fredsbyrån i Bern, som utgått från 1902 under samma huvudtitel, föreslagits att minskas från under senaste tre år åtnjutna 2,000 kronor till 1,000 kronor.

Den förstnämnda frikostigheten är ingenting i och för sig att anmärka emot. Däremot är det ägnat att väcka beklämning, vilka småsmulor alltid erbjudas, då det gäller att stödja fredstankarna, under det att den privata föreningen för krigskultur (skytteväsendet) under åren gynnats med ofantliga belopp. För närvarande har visserligen inget anslag till skytteväsendet upptagits i statsverkspropositionen, liksom ej heller skedde år 1922. Men trots detta beviljades även förra året ett mycket stort belopp, och i år ha motioner väckts i enahanda syfte. Ett visst stöd för ett fortsatt gynnande av folkrörelsen för krigskultur innefattas ock i motiveringen till underlåtenheten att upptaga något belopp därför i 1922 och 1923 års statsverkspropositioner. Det antydes nämligen där, att ett anslag kunde möjligen för framtiden på förändrade villkor åter ifrågakomma.

Emellertid föranleder förenämnda nya, befogade anslagskrav en erinran, att det finnes en annan fredsorganisation inom vårt land, som med minst lika stort fog kan ställa anspråk på ett understöd från staten, nämligen den svenska freds- och skiljedomsföreningen. Denna har gamla anor inom landet samt är den svenska avdelningen av den fredsorganisation för hela världen, som sammanhålles genom fredsbyrån i Bern, om vilket yttrats i föregående motion. Denna fredsförening har också ett stort antal medlemmar ute i landet till skillnad från föreningen för nationernas förbund, som har ett litet antal medlemmar.

Förhållandet är, att ursprungligen fanns endast en enda allmän fredsorganisation i landet. År 1911 utbröt sig emellertid en del medlemmar, väsentligen föreningens översta, och bildade det s. k. fredsförbundet. Detta förbund har därefter nyligen ombildat sig till svenska föreningen för nationernas förbund. Den senare föreningen har ännu inga eller så gott som inga förgreningar bland folkets djupa led utan utgöres fortfarande huvudsakligen av medlemmar i den övre världen och dennas avskuggningar. Detta utgör i och för sig inget klandervärt, ty det behövs verkligen ett fredsarbete i all synnerhet inom denna miljö, vilken går i spetsen för maktsträvandena och striderna och för motståndet mot freds- och rättstankarna. Svagheten i en sådan sammanslutning blir emellertid, att den på grund av sin miljö lätt faller offer för en böjelse att grunda ut de gudowliga lagarna och därigenom ytterligare undanskjuta deras tillkomst i samhällslivet.

Av detta skäl bör det ännu mindre kunna komma i fråga, att den folkliga freds rörelsen i vårt land ställes utan anslag, under det att sådant beviljas allenast den övre världens freds rörelse. Frågor om anslag till freds- och skiljedomsföreningen har tidigare förevarit i riksdagen åren 1916, 1917 och 1921, men hittills har anslagskravet ej lyckats erhålla majoritet i riksdagen. Någon gång har också framställning gjorts till regeringen med begäran om utverkande av årligt anslag från riksdagen till föreningen, men denna framställning har icke heller vunnit avseende. Däremot har föreningen av riksdagen beviljats bidrag till ordnandet av 1910 års världsfredskongress i Stockholm och uppförandet av fredsmonumentet vid svensk-norska gränsen.

Sedan det kommit till freds- och skiljedomsföreningens kännedom, att utrikesdepartementet, såsom ock nu i statsverkspropositionen omnämnes, vid ett och annat tillfälle genom smärre bidrag till resekostnader förhjälpit den nya folkförbundsföreningens medlemmar till att kunna delta i årliga sammanträden med den internationella föreningen Union des Associations pour la Société des Nations, till vilken den svenska föreningen är ansluten, så har även freds- och skiljedomsföreningen hos utrikesdepartementet begärt enahanda förmån vid två tillfällen, senast 1922, för att möjliggöra deltagande från svensk sida i de allmänna världsfredskongresserna. Även dessa framställningar vunno därvid bifall.

Att icke jämväl styrelsen för freds- och skiljedomsföreningen inkommit med framställning att i detta års statsverksproposition tillerkännas ett årligt anslag, läser berott därpå, att man på grund av tidigare erfarenheter trott en sådan framställning vara hopplös. Då nu emellertid styrelsen för svenska föreningen för nationernas förbund lyckats, är

givetvis tiden inne även för den gamla fredsföreningen att göra sig påmind.

Man skulle sålunda kunna tro, att det vore allenast förenämnda underlåtenhet, som föranlett, att icke även freds- och skiljedomsföreningen föreslagits till något understöd. Emellertid motiveras anslaget till nationernas-förbunds-föreningen därmed, att sedan förenämnda bidrag till resekostnader utgått, så »synes nu särskilt i och med Sveriges inval uti nationernas förbunds råd tiden vara inne att med ett årligt bidrag understödja nämnda förening, som intager en viss särställning bland organisationer för rätt och fred i världen och vars syfte synes mig vara ett verkligt statsintresse». Denna formulering är tydlig nog. Den röjer en hastig sidoblick till andra fredsorganisationer samt därefter ett resolut beslut att monopolisera nationernas-förbunds-föreningen såsom ensam representant för ett verkligt statsintresse.

Den särställning, som svenska föreningen för nationernas förbund påstås intaga, är såsom ovan erinrats ingen annan än, att den bland svenska organisationer för rätt och fred i världen utgör förnämligast den svenska s. k. bildade klassens speciella organisation. Det har ovan framhållits, att den kan i alla fall fylla en viktig uppgift, men icke bör väl på dessa omständigheter kunna grundas en anledning att tilldela den ett dylikt statsmonopol på fredsarbetet.

Lika litet bör det återopade svenska invalet uti Nationernas förbunds råd kunna föranleda till en så ovanlig åtgärd. Nationernas förbund och dess råd äro visserligen för den svenska nationen en slutna bok, som sällan får nedtagas från hyllan. Ombuden utses utan folkets direkta medverkan av regeringen, och deras göranden och låtanden å svenska folkets vägnar äro omhändertagna av mycken sekretess. Den omständigheten att Sverige givits säte i folkförbundets regering bör dock ej dessutom föranleda något uppbåd av en särskild exklusiv uppvaktning kring denna nya befogenhet. Fredsfrågan är en samvetsfråga. I sådana angelägenheter är folkets röst guds röst mer än dess styrelser. Det är därför ett statsintresse, att den rösten i synnerhet får göra sig hörd i vidaste omfattning. Intill dess så sker, äventyras att förtroendemännens tal drunknar i stridstumultet och deras ansatser till handling rinner ut i ökensanden.

Svenska freds- och skiljedomsföreningen har också till syfte att »bland den svenska allmänheten sprida kunskap om och intresse» för fredsproblemen i allmänhet och således även för Nationernas förbund, samt att »i övrigt deltaga i det internationella arbetet för att stödja och stimulera icke blott förbundets utan framför allt folkens strävan att

uppnå en varaktig mellanfolklig rättsställning». Genom ett bidrag av statsmedel skulle även denna förening sättas i stånd att i någon mån utvidga sin verksamhet, som hittills av brist på tillgångar måst hålla sig inom ganska snäva gränser. För ett statsanslag till nämnda förening talar således också ur denna synpunkt huvudsakligen samma skäl, som i propositionen anförts till ett anslag för nationernas-förbunds-förening.

Det synes mig visserligen vara en viktig sak, att de gamla fredsföreningarnas organisation och den nya folkförbunds-föreningarnes organisation ävensom andra sådana sammanslutningar, såsom kvinnornas fredsförening och således även deras underavdelningar, förenade sig. Det finnes några få personer, som redan nu äro medlemmar av de båda svenska föreningarna, däribland exempelvis undertecknad, som tillika har valts till medlem i båda föreningarnas styrelser. En sådan sammanslutning kan dock ej bli fruktbar utan ett ömsesidigt erkännande av varandras existensberättigande. Ett försök till enhet från någondera föreningen genom att komma den andra till livs innefattar icke någon fredsstävan utan är ingenting annat än en världskrigsföreteelse.

Freds- och skiljedomsföreningen utgör ock den svenska avdelningen i det nordiska fredsförbundet. Den danska fredsföreningen, som däri representerar sitt land, erhåller av danska staten understöd i årets budget med 4,000 kronor, höjt från föregående år med 1,000 kronor, och den norska fredsföreningen med enahanda uppdrag erhåller av norska staten ett årligt understöd till belopp, som ej är mig bekant.

Det finnes en tredje privat fredsorganisation i landet, nämligen riksdagens interparlamentariska grupp, som i statsverkspropositionen tillgodosetts med 6,500 kronor för sin överorganisation, den interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat, samt för egen del med tillhoppa 45,000 kronor, även detta i och för sig en anspråkslös protest mot den svällande militärbudgeten. De båda andra föreningarna böra då med hänsyn till omfattningen av sitt medlemsantal kunna åtminstone göra anspråk, Freds- och skiljedomsföreningen på 10,000 kronor och Svenska föreningen för nationernas förbund för det av dem begärda anslaget på 5,000 kronor.

Då nu motioner väckts om rikliga anslag till skyttväsendet, så finnes förmodligen möjligheter att vinna även några småmulor till fredsrörelsen. Skulle emellertid penningar därtill ej kunna uppbringas, böra de ovan begärda anslagen liksom det i föregående motion äskade förhöjda beloppet till fredsbyrån i Bern åstadkommas genom motsvarande minskning i militärbudgeten eller dess bihang under tredje huvudtiteln, anslaget till militär- och marinattachéer.

Det hemställas således,

att riksdagen ville besluta att under tredje huvudtiteln i statsverkspropositionen skall:

1) till Svenska freds- och skiljedomsföreningen för budgetåret 1923—1924 beviljas ett extra anslag av 10,000 kronor; och

2) till Svenska föreningen för nationernas förbund beviljas ett extra anslag utöver föreslagna 3,000 kronor ytterligare 2,000 kronor eller sålunda tillhoppa 5,000 kronor.

Stockholm den 21 januari 1923.

Carl Lindhagen.
